Snakk om etikk

Babels tårn – når språket bygger broer og murer

ANJA MICHAELIS, MEDLEM AV NTFS ETIKKRÅD

Norge er uten tvil et innvandringsland. Som vår kjære, avdøde Kong Harald sa: Nordmenn kommer fra nord og sør, og noen av oss har innvandret fra blant annet Afghanistan, Pakistan, Polen, Sverige, Somalia og Syria. Eller fra Tyskland, som undertegnede.

Det flerkulturelle Norge gjenspeiles også i tannhelsetjenesten. På norske klinikker møter vi tannleger, tannpleiere, tannhelsesekretærer og studenter med bakgrunn fra en rekke land og kulturer. Mange av oss behersker norsk like godt som vårt eget morsmål.

Flerspråklighet er en stor ressurs. Den kan gjøre det lettere å kommunisere, skape tillit og bygge relasjoner. Men språk er mer enn et kommunikasjonsverktøy. Det kan inkludere og ekskludere, bygge broer og skape avstand. Derfor kan flerspråklighet også innebære etiske utfordringer.

Når språket bygger broer

Å kunne møte en pasient på pasientens eget språk kan være en stor fordel – enten det gjelder en flyktning som nylig er kommet til Norge, en utenlandsk arbeidstaker eller en turist som trenger akutt tannbehandling.

Når vi snakker pasientens språk, kan vi lettere forsikre oss om at pasienten forstår vurderinger, behandlingsalternativer og anbefalinger. Pasienten kan stille spørsmål uten å måtte lete etter de riktige ordene på et fremmed språk. Det kan redusere misforståelser og gjøre det lettere å ta informerte valg.

Samtidig er det viktig å skille mellom språket vi bruker i kommunikasjonen, og språket vi bruker i journalen. Selv om kommunikasjonen med pasienten foregår på et annet språk, skal journalen føres på norsk. Journalen er en del av den felles dokumentasjonen og et viktig grunnlag for videre behandling. Norsk som journalspråk bidrar til kontinuitet, pasientsikkerhet og god samhandling mellom helsepersonell.

Minst like viktig er opplevelsen av å bli sett og forstått. Å møte en pasient på et språk vedkommende behersker godt, kan skape trygghet og tillit. Slik kan språket understøtte grunnleggende etiske prinsipper som respekt for autonomi, å gjøre godt og rettferdighet.

I slike situasjoner er språket en bro.

Når språket bygger murer

Men den samme språklige kompetansen kan også få en annen funksjon.

Tenk deg at tannlegen eller sekretæren snakker med en pasient på et språk de øvrige på klinikken ikke forstår. Som regel er dette uproblematisk. Men hva skjer dersom samtalen inneholder nedsettende kommentarer om en kollega, informasjon som burde vært delt med resten av teamet, eller avtaler som ikke tåler dagens lys?

En lignende utfordring kan oppstå mellom kolleger. Dersom noen snakker et annet språk og andre ikke forstår hva som blir sagt, kan det skape usikkerhet og mistillit. I pauser eller studentgrupper kan det også oppleves ekskluderende dersom et språk som ingen andre forstår, brukes konsekvent.

Mest problematisk er kanskje situasjonen der helsepersonell snakker «over hodet på» en pasient på et språk pasienten ikke forstår. Pasienten kan da sitte igjen med følelsen av at det blir snakket om vedkommende uten å vite hva som blir sagt.

Da blir språket, som ellers er et middel til kommunikasjon, et middel til ekskludering.

Et spørsmål om tillit

Dette handler ikke om at alle alltid skal snakke norsk. Det ville være både urimelig og lite realistisk. Vi skal selvfølgelig kunne

bruke språkene våre og ha glede av flerspråkligheten på norske arbeidsplasser.

Utfordringen oppstår når språkbruken påvirker andres mulighet til å delta, forstå eller føle seg trygge.

I tannhelsetjenesten er tillit avgjørende. Pasienten må kunne stole på at informasjonen er forståelig og relevant. Kollegene må kunne stole på hverandre, og alle ansatte skal kunne føle seg trygge.

Derfor bør vi stille oss noen enkle spørsmål: Hvem er til stede? Hvem forstår det som blir sagt? Og hvem blir stående utenfor?

Historien om Babels tårn handler om mennesker som plutselig ikke lenger forstår hverandre. I vår moderne, flerkulturelle tannhelsetjeneste trenger vi ikke å se på språklig mangfold som en forbannelse. Tvert imot er det en ressurs vi bør ta vare på.

Men en ressurs krever bevisst bruk.

For kanskje er det viktigste spørsmålet ikke hvilket språk vi snakker, men **hvem som får muligheten til å forstå – og hvem som blir stående utenfor.**

Flerspråklighet er en styrke. Den blir først en etisk styrke når vi bruker den til å inkludere, ikke til å ekskludere.

Kirurgiklinikken
tann - kjeve - ansiktskirurgi

Alt innen oral og kjevekirurgi. Implantatprotetikk

Tannlege
Tormod Krüger
spesialist i oral kirurgi og oral medisin

Lege & tannlege
Fredrik Platou Lindal
spesialist i maxillofacial kirurgi

Lege & tannlege
Helge Risheim
spesialist i oral kirurgi, maxillofacial kirurgi, og plastikkirurgi

Tannlege
Hanne Gran Ohrvik
spesialist i oral protetikk

Tannlege
Frode Øye
spesialist i oral kirurgi og oral medisin

Tannlege
Margareth Kristensen Ottersen
spesialist i kjeve- og ansiktsradiologi

www.kirurgiklinikken.no Tlf 23 36 80 00, post@kirurgiklinikken.nhn.no Kirkeveien 131, 0361 Oslo